

ст.ас. ГЕОРГИНА ЛУКАНОВА
ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА

**ОРГАНИЗАЦИЯ НА ПРОФЕСИОНАЛНО-ПРАКТИЧЕСКОТО ОБУЧЕНИЕ НА
СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ “ТУРИЗЪМ” В ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ –
ВАРНА**

**ORGANIZATION OF THE VOCATIONAL-PRACTICAL TRAINING OF THE STUDENTS IN
THE TOURISM MAJOR AT THE UNIVERSITY OF ECONOMICS - VARNA**

Senior Assistant Prof. GEORGINA LUKANOVA
UNIVERSITY OF ECONOMICS - VARNA

Abstract: In the recent years, one of the most discussed topics in the Bulgarian tourism sector is binding tourism with practice. The ever growing necessity of well trained human resources, both in theoretical and practical aspect, is turning most likely to be one of the key problems of the Bulgarian tourism.

In this regard, the issue of the vocational-practical training of students is considered as extremely pressing and of particular importance for the higher education in tourism. The author's aim in the present paper is to direct the attention of the readers towards the role of vocational-practical training for forming of competitive and professionally oriented human resources who have a high degree of adaptability on the needs of the labor market.

Key words: Vocational-practical Training, Higher Education in Tourism

През последните години една от най-обсъжданите теми в българския туристически бранш е обвързването на образованието по туризъм с практиката. Все по-нарастващата необходимост от добре подготвени кадри, както в теоретично, така и в практическо отношение се превръща може би в един от ключовите проблеми в българския туризъм.

В тази връзка считаме, че въпросът, свързан с професионално-практическото обучение на студентите е изключително актуален и е от особено значение за висшето образование по туризъм. Целта на автора в настоящия доклад е да насочи вниманието към ролята на професионално-практическото обучение за формиране на конкурентоспособни и професионално ориентирани кадри с висока степен на адаптивност спрямо потребностите на пазара на труда.

Същност на професионално-практическото обучение в Икономически университет – Варна.

Професионално-практическото обучение на студентите от специалност “Туризъм” се провежда съобразно изискванията за получаване на образователно-квалификационни степени по специалността. То е естествено продължение на теоретичната им подготовка и задълбочаване на учебния процес при реални практически условия. Основната **цел** на професионално-практическото обучение на студентите е придобиване на знания и умения, необходими за адекватната им професионална реализация в туристическия отрасъл. Чрез провеждане на професионално-практическо обучение на студентите от специалност “Туризъм” се изпълняват следните основни **задачи**:

- Прилагане в практиката и задълбочаване на придобитите теоретични знания от фундаменталната и специализиращата подготовка на студентите;

- Запознаване с дейността и процеса на работа на фирми от всички области на туристическата практика;

- Придобиване на навици и умения за самостоятелна практическа работа.

Обект на професионално-практическото обучение са всички студенти от специалност „Туризм“, редовно и задочно обучение от образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“.

Професионално-практическото обучение на студентите от специалност „Туризм“ се организира и провежда, в съответствие с действащите учебни планове и програми. То се осъществява в две основни форми - аудиторни и извънаудиторни.

Аудиторните форми включват разработване на курсови работи, казуси, дискусии с професионалисти от туристическата практика. Преподавателите от катедра „Туризм“ разясняват на студентите в началото на всеки семестър указанията и изискванията за разработване на курсови работи и казуси. Студентите се информират и за реда на представяне на резултатите от поставената задача и критериите за оценяване. Част от заданията са свързани с „Панаира на туризма и свободното време“, който се провежда два пъти в годината – пролет и есен. Това е и най-големият форум, на който студентите от специалност „Туризм“ имат възможност да участват в срещи и дискусии с представители на органите за управление на туризма на национално и местно равнище, с членове на браншовите организации и с водещи професионалисти от туристическия бизнес.

Извънаудиторните форми на професионално-практическо обучение са провежданите занятия в практиката и летните стажове на студентите в туристически предприятия (заведения за пребиваване, заведения за хранене, туристически агенции и др.). Занятията в практиката включват посещения на

туристически фирми, запознаване с тяхната дейност и специфика на работа.

Практическото обучение се провежда след шестия семестър. Минималната му продължителност е общо 360 часа или 45 дни и е съобразена с държавните изисквания. Според възможностите на туристическите фирми и студентите стажът се осъществява най-често в периода юли – август. Практическото обучение завършва с представяне на индивидуален писмен отчет за проведенения стаж. Отчетът включва следните структурни елементи:

- I. Характеристика на туристическото предприятие (заведение за пребиваване, заведение за хранене, пътническа агенция, транспортна фирма);

- II. Задълбочено разработване на проблеми от дейността на туристическото предприятие. Избира се един от следните въпроси:

1. Структура и реализация на фирмения продукт (хотелиерски, ресторантьорски, транспортен, посреднически и др.);

2. Договорни отношения на туристическото предприятие;

3. Иновация на продукта на туристическата фирма;

4. Финансово-кредитни механизми на туристическата фирма;

5. Структура и експлоатация на материалната база на туристическото предприятие;

6. Кадри в туристическата фирма;

7. Заплащане на труда в туристическото предприятие;

8. Конкурентоспособност на туристическото предприятие;

9. SWOT анализ на туристическото предприятие;

10. Инвестиционна политика на туристическото предприятие;

11. Технология на планиране в туристическата фирма;

12. Ефективност на дейността на туристическата фирма;

13. Характеристика на пазарите на туристическата фирма;

14. Ценообразуване в туристическата фирма;
15. Система на обслужване в туристическата фирма.

III. Изводи и препоръки на студента.

Изискванията към подготовката на отчетите, сроковете и процедурата за защитата им са публикувани на Интернет страницата на Икономически университет – Варна. Формата на контрол на практическото обучение е текуща оценка. Ръководителите на практическото обучение проверяват и оценяват отчетите на студентите за проведеното обучение. По време на защитата се обсъждат актуални проблеми, свързани със стажа. Оценката на отчетите за периода 2000 – 2007 показва висок среден успех – отличен 5.50.

Приблизително 80% от студентите реализират практиката си в туристически фирми в страната. Най-предпочитани са хотелиерските и ресторантьорските обекти в курортните комплекси по Черноморието. Част от студентите работят в агенции на чужди туроператори (Томас Кук, Туи, Алтурс и др.), туристически агенции („Географски свят“, „Бохемия“, „Руал травърл“ и др.), участват в подготовката и провеждането на „Панаир на туризма и свободното време“ във Варна. Значителен брой студенти отпътуват в чужбина, предимно САЩ, Великобритания, Германия, Франция. Най-често провеждат летния си стаж в хотели от различен клас и капацитет, заведения за хранене – самостоятелни или част от големи ресторантьорски вериги, развлекателни паркове и др.

Много често практическото обучение на студентите им дава добра база за разработване на дипломна работа.

Проблеми при организацията на професионално-практическото обучение.

По отношение на аудиторните форми на професионалното-практическо обучение най-срещаният проблем са ненавременното представяне от студентите

на разработените от тях задания (курсови работи, казуси). Преподавателите предварително определят дати за представяне на заданията като най-често това са последните дни на семестъра. Нерядко, обаче, някои студенти не успяват да завършат задачата си до определената дата и предават курсовата си работа на самия изпит. Това затруднява семестриалното оценяване на студента, още повече, че според Правилата за оценяване знанията и уменията на студентите от ИУ – Варна¹, преподавателите обявяват общите семестриални оценки на последното семинарно занятие или лекция.

Друг сериозен проблем са опитите за подвеждане от страна на студенти, които представят чужда разработка за своя. В много сайтове в Интернет (<http://www.referati.com/>, www.raboti.com/, www.studentite.com, www.gotovi.com) се предлагат срещу минимално заплащане или напълно безплатно курсови работи по определени теми. Има случаи, когато няколко студенти от една група представят от свое име една и съща разработка. По-рядко са ситуациите, когато студент представя курсова работа, получена от колега от по-горен курс.

Основен проблем при извънаудиторните форми на професионално-практическото обучение е липсата на каквито и да било механизми, които да осигурят взаимовръзка между академичната институция и туристическия бизнес по повод организирането на стажове на студентите от специалност „Туризм“. Разчита се единствено на личната инициатива на студентите и на индивидуални контакти на преподавателите от катедрата. Може да се твърди, че намирането на работа през летните месеци вече не е проблем, поради факта, че търсенето на сезонни

¹ Правила за оценяване знанията и уменията на студентите, Университетски вестник, Икономически университет-Варна, 2005г., бр. 20, с. 105-117

работници в туризма непрекъснато расте. Проблемът е, че по своето естество сезонната работа, която студентите сами си осигуряват в повечето случаи не може да изпълни целта и задачите на професионално-практическото обучение. Чуждестранният опит показва², че студентите от западноевропейските университети задължително провеждат учебна практика с различна продължителност. Университетът подбира туристическите организации, които желаят да приемат студенти на стаж, и установява с тях договорни отношения. Практическото обучение е организирано така, че при провеждането му всеки студент има възможност да се запознае с работните процеси и проблемите на различни позиции. По този начин той получава базови практически знания и умения в почти всички функционални звена на туристическото предприятие.

Друг проблем, който може да се открие е осъществяването на контрол върху провеждането на стажа. Единствената форма на уверение за проведеното практическо обучение е служебна бележка от туристическата фирма, че студентът е работил там известен период от време, на определена длъжност. Дали обучението се е провело в действителност и как точно е протекло, не се контролира от страна на университета. Слабият контрол до голяма степен е предпоставка за формализиране на практическото обучение на студентите и в резултат на това - невъзможността да се постигнат се реализират целта и задачите му.

Препоръки за подобряване организацията на професионално-практическото обучение на студентите

² Проучването е направено на база интервюта, проведени от автора с преподаватели и студенти от сродни катедри в университетите в Анже (Франция), Борнмът и Манчестър (Великобритания), Коимбра (Португалия)

от специалност „Туризм“ в ИУ-Варна.

Според направения анализ в организацията на професионално-практическото обучение на студентите от специалност „Туризм“ в Икономически университет-Варна съществуват известни пропуски, които се дължат както на Университета като институция, така и на преподавателите от катедрата и на самите студенти. За да се подобри организацията на професионално-практическото обучение, е препоръчително да се положат усилия в следните направления:

- Периодично да се обновяват поставяните задания за курсови работи с цел проследяване и обхващане на нови тенденции в развитието на туристическия бизнес;

- За да се повиши интереса и отговорността на студентите към възлаганите задания би могло да се помисли за прилагане на интердисциплинарен подход. Титулярите на отделните дисциплини и техните асистенти биха мохли да формулират заданията към студентите така, че да е възможна приемственост. Така например курсови работи по дисциплините „Хотелиерство“, „Ресторантьорство“ или „Пътнически агенции и транспорт“ могат да си доразвият в по-горен курс по дисциплината „Управление на туризма“. По сходен начин могат да се обвържат заданията по дисциплините „Технология на обслужване в хотелиерството и ресторантьорството“, „Технология на обслужване в пътническите агенции и транспорта“ и „Грижа за клиента“. По този начин получаването на един комплексен продукт в края на курса на обучение би спомогнало за повишаване на практическата полезност на поставяните задания;

- По отношение организацията на практическото обучение е препоръчително да се създадат механизми за канализиране отношенията между Икономически университет - Варна и туристическите организации, които

желаят да приемат студенти за обучение. Добре би било да се възроди старата практика, когато Университетът е сключвал договори с фирмите, в които се провежда практическо обучение. Договорите да се подготвят от юристконсулта на университета и чрез инспектор учебна дейност да се предоставят на студентите;

➤ Мениджърите, под чието ръководство са се обучавали студентите в туристическите фирми да дават своята оценка за проведения стаж в кратка писмена форма. По този начин в крайната оценка на практическото обучение ще се включи и мнението на професионалисти от туристическия бизнес. Това може би ще промени формалното отношение на някои студенти към задължителния стаж. Писмената оценка може да се приложи към препоръките на студента при по-

нататъшно търсене на възможности за реализация в България и чужбина;

➤ Преподавателите от катедра „Туризм“ и в частност ръководителите на практическото обучение биха могли да засилят степента на контрол в периода на изпълнение на конкретните задания в туристическите фирми.

Заклучение

Подобряването организацията на професионално-практическото обучение не е самоцел. Нарастващото значение на туристическия отрасъл за българската икономика поражда предизвикателство пред обучението по туризъм във висшите училища. Адаптирането му към съвременните изисквания на туристическата бизнес-среда ще допринесе за повишаване конкурентоспособността и имиджа на специалност „Туризм“ към Икономически университет – Варна.

Настоящата разработка е представена на Националната конференция „Подготовка и реализация на кадрите в туризма – съвременни изисквания“, гр. Сандански, 24-26 юни 2008 г., организирана от Катедра „Туризм“ на Стопанския факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски“.
